

Finanstilsynets rundskriv 3/2022 – Vedlegg 1

KRAV TIL FORETAKENES ICAAP OG ILAAP

Foretaket skal vurdere risiko og tilhørende kapitalbehov regelmessig, jf. finansforetaksloven § 13-6 første til tredje ledd. Foretakets ansvarlige kapital skal være forsvarlig sett i lys av foretakets risiko og omfanget av virksomheten, og foretaket skal ha en forsvarlig likviditetsstyring, jf. finansforetaksloven § 13-7 og CRR/CRD IV-forskriften kapittel V.

Kapitalbehovet skal vurderes på konsolidert nivå, og omfatte samtlige konsernforetak, jf. CRR/CRD IV-forskriften § 23. Navn på alle konsernforetakene skal fremgå i ICAAP og ILAAP. ICAAP og ILAAP skal vise fordelingen av risiko og kapitalbehov for gruppen under ett og for de enkelte konsernforetak/foretakene i gruppen. Finanstilsynet forventer at ICAAP inneholder en samlet skjematisk oversikt over risiko og kapitalbehov fordelt på hvert risikoelement og hvert foretak som omfattes. ICAAP skal i tillegg til konsernforetak også omfatte vurdering av risiko og kapitalbehov knyttet til eierandeler i tilknyttede foretak og samarbeidende gruppe, jf. finansforetaksloven § 17-13.

Foretakets vurdering av likviditets- og finansieringsrisiko, ILAAP, kan gjennomføres som en del av ICAAP og inngå i samme dokument som et eget kapittel.

Det skal være samsvar mellom foretakets ICAAP og ILAAP og foretakets gjenopprettingsplan.

Dokumentasjonen skal inneholde en samlet vurdering av foretakets finansielle situasjon, inkludert strategisk og markedsmessig posisjon, kvaliteten på foretakets aktiva og forventet resultatutvikling i årene fremover. Foretaket skal kommentere vesentlige risikoer og begrunne hvorfor risikonivået er akseptabelt, og hvis ikke; angi planlagte risikoreduserende tiltak.

For hver risikotype skal foretaket beskrive de sentrale metodene og forutsetningene som ligger til grunn for vurderingen, samt redegjøre for beregninger, herunder vurdering av ulike scenarioer. Det skal også redegjøres for beregninger og forutsetninger som ligger til grunn for vurdering av virksomheten i konsernforetak, tilknyttede foretak, foretak i samarbeidende gruppe, forretningsområder eller spesielle forretningsstrategier. Foretaket skal benytte mest mulig oppdaterte data, og det skal oppgis hvilket rapporteringstidspunkt foretaket har benyttet for tallene som ligger til grunn for vurderingene. ICAAP og ILAAP skal også gi en oversikt over hendelser som har inntruffet etter rapporteringstidspunktet som er relevant for vurderingen av risiko, kapitalbehov, likviditet eller finansieringsbehov.

Dersom analysen avdekker viktige temaer som trenger videre analyser og beslutninger, skal disse angis særskilt. Dokumentasjonen skal inneholde opplysninger om avtaler og andre vesentlige forhold som kan påvirke foretakets tilgang på kapital eller finansiering, og muligheten til å overføre kapital eller likviditet mellom forretningsenheter eller foretak. Det skal også opplyses om eventuelle forpliktelser som kan påvirke foretakets kapitalsituasjon.

Foretaket må opplyse hvem som har utarbeidet dokumentet, hvem som har foretatt vurderingene, hvordan analysen er gjennomført og kontrollert, samt på hvilket nivå dokumentet er godkjent og av hvem på hvilke datoer. Videre skal foretaket gi opplysninger om styrets behandling av ICAAP og ILAAP og konkret angi om det er foretatt en uavhengig vurdering av ICAAP og ILAAP og eventuelt konklusjonen fra den uavhengige vurderingen.

ICAAP skal inneholde informasjon om:

- Hvilke overordnede mål for risiko og risikoappetitt¹ som ligger til grunn for foretakets ICAAP. Risikotoleranse skal angis per enkeltrisiko så lang det passer
- Hvorvidt foretakets risikostyringssystemer og prosesser for styring og kontroll med risikoen foretaket er utsatt for vurderes å ha tilstrekkelig kvalitet, og om foretaket har gjennomført spesielle risikoreducerende tiltak på det aktuelle risikoområdet
- Faktisk kapitalnivå og sammensetning av ansvarlig kapital, sett i forhold til risikoprofil, målt i prosent av konsolidert beregningsgrunnlag
- Forventede endringer i rammebetingelser og forretningsprofil, forretningsstrategier og planer, samt antatt utvikling i økonomisk og finansiell posisjon
- Foretakets kapitalplan og planer for styring av kapitalnivået fremover, herunder planlagte kilder til økt kapital i tiden fremover og eventuelle utbytteplaner
- Foretakets kapitalbehov knyttet til ulike risikoer. For et konsern bør det for hver risikotype klart dokumenteres hvordan alle vesentlige porteføljer og virksomhetsområder er dekket. Det skal angis risikonivå og kapitalbehov for hver enkeltrisiko fordelt på hvert av foretakene som er omfattet av ICAAP. Kapitalbehovet skal sammenstilles med minimumskravet i pilar 1 for den aktuelle risikoen. ICAAP skal som et minimum dekke:
 - Forretningsmessig og strategisk risiko, herunder omdømmerisiko
 - Eierrisiko, herunder:
 - Risiko for svingninger i resultatbidrag
 - Øvrig risiko/forpliktelser knyttet til foretakets eierandeler i andre finansforetak
 - Øvrig risiko/forpliktelser knyttet til foretakets eierandeler i forsikringsforetak
 - Risiko knyttet til svakheter i foretakets systemer for styring og kontroll for hvert av risikoområdene
 - Kredittrisiko, herunder:
 - Porteføljekvalitet²
 - Motpartsrisiko
 - Restrisiko³
 - Konsentrasjonsrisiko (enkeltkunder, bransjer)
 - Utlånsvekst, herunder vekst i nye markeder/utenfor kjerneområdet
 - Markedsrisiko i handelsporteføljen og bankporteføljen, herunder:
 - Aksjekursrisiko
 - Renterisiko⁴

¹ Hvor mye risiko styret og foretaket er villig til å ta. Foretakets risikoappetitt kan for eksempel beskrives via fastsatte rammer for tapspotensiale, rammer for eksponering, beskrivelse av akseptable resultatsvingninger i en gitt tidsperiode mv.

² I tilknytning til vurderingen av porteføljekvalitet bør det blant annet foretas en nærmere vurdering av omfanget av betalingslettelser, en grundig vurdering av avsetningene på misligholdte lån og usikkerheten knyttet til disse. Det bør også foretas en særskilt vurdering av kvaliteten på foretakets finansiering av eiendomsutviklingsprosjekter.

³ Restrisiko defineres som risikoen for at sikkerheter det tas hensyn til ved fastsettelse av kapitalkravet for kredittrisiko, er mindre effektive enn forventet.

⁴ Foretakene skal også vurdere hvordan endringer i rentenivå kan påvirke resultatet (NII-metoden). EBAs retningslinjer for IRRBB beskriver forutsetningene som skal legges til grunn. Mindre foretak kan benytte forenklete forutsetninger i

- Spreadrisiko
- Valutarisiko
- Eiendomsrisiko⁵
- Operasjonell risiko, herunder:
 - Oppsummering av foretakets egevaluering av styring og kontroll av operasjonell risiko (risiko knyttet til IKT, utkontraktering, endring i produkter/systemer/markedsområde, atferdsrisiko, modellrisiko, mangelfull etterlevelse av internt og eksternt regelverk mv.)
 - Hendeshistorikk (potensielle og faktiske tap)
 - Beskrivelse av foretakets systemer, prosesser og rutiner for overvåking og rapportering av risikoindikatorer samt rutiner for vurdering av nøkkelkontroller
 - I hvilken grad interne modeller anvendes for å kvantifisere operasjonell risiko
- Scenarioanalyser med beskrivelse av eventuelle korrigerende tiltak for å unngå/reducere risiko
- Risiko knyttet til pensjonsforpliktelser, herunder risiko knyttet til ytelsespensjon og innskuddspensjon, eventuelle sponsorforpliktelser knyttet til pensjonskasse samt AFP-ordning
- Risiko for overdreven gjeldsoppbygging, herunder risikoforhold som kan påvirke utviklingen av foretakets uvektede kjernekapitalandel over tid
- Analyse av eventuelle svingninger i foretakets uvektede kjernekapitalandel
- ESG-risiko, herunder klimarisiko, forventes vurdert under de enkelte risikoområdene
- Hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisiko forventes vurdert under de enkelte risikoområdene
- Foretakets samlede risikovektede kapitalbehov. Foretaket må vurdere om det samlede risikovektede kapitalbehovet virker rimelig sett i lys av relevante sensitivitetsanalyser og stress-scenarioer
- Foretakets uvektede kapitalbehov. Foretaket må vurdere om det samlede behovet for uvektet kjernekapitalandel virker rimelig sett i lys av relevante sensitivitetsanalyser og stress-scenarioer
- Foretakets kapitalmål, både målt i prosent av beregningsgrunnlaget og uvektet kjernekapitalandel
- De viktigste hovedtrekkene i gjenopprettingsplanen som er relevant for foretakets kapitalplanlegging med særlig vekt på foretakets samlede gjenopprettingskapasitet

ILAAP skal inneholde en oppsummering av:

- Styrets risikotoleranse for likviditets- og finansieringsrisiko

analysen. Foretak i gruppe 1 og gruppe 2 forventes videre å utarbeide rentesjokk tilpasset foretakets forretningsmodell. Sjokket bør være et mulig, men lite sannsynlig makrostress. Dersom egenutviklede stress eller stress etter NII-metoden for beregning av renterisiko i bankboken (IRRBB) viser en høyere risikoeksponering enn standardstressene under EVE-metoden, forventes det at foretaket vurderer om det bør settes av mer kapital for renterisiko i bankboken.

⁵ Foretakene må dokumentere eller sannsynliggjøre markedsverdiene for vesentlige posisjoner, fortrinnsvis i form av en relativt ny, ekstern takst.

- Rammer og styringsmål samt faktisk likviditetssituasjon og finansieringsrisiko målt mot disse
- Prognoser for likviditetsutviklingen
- Resultat av likviditetsstresstester
- Organisering av og kvalitet på styring og kontroll med likviditet- og finansieringsrisiko
- Forhold som kan utfordre styrets risikotoleranse på sikt, herunder ESG-risiko som nevnt under ICAAP

Nærmere omtale er gitt i Finanstilsynets modul for likviditets- og finansieringsrisiko, veiledning for styring og kontroll.

Særskilt om kapitalbehovet i et fremoverskuende perspektiv

Foretaket skal angi kapitalbehovet på kort og lang sikt. Finanstilsynet legger til grunn at foretaket tilpasser både kapitalmål og faktisk kapitalnivå slik at det er god margin til summen av minstekrav, pilar 2-krav og de samlede bufferkravene. Ved fastsettelse av kapitalkravsmargin forventer Finanstilsynet at styret foretar en vurdering av alle vesentlige risikoforhold som kan påvirke foretakets resultater eller kapitalstatus. Styret bør vektlegge behov for nødvendig handlingsrom for å kunne opprettholde normal utlånsaktivitet i nedgangsperioder og for at kapitaliseringen understøtter tilgangen til kapitalmarkeder også under vanskelige markedsforhold.

I den forbindelse skal foretaket gjennomføre stresstester som dekker alle vesentlige risikoer som foretaket er, eller kan bli, utsatt for. Stresstestene kan ikke legges til grunn at myndighetene vil initiere avhjelpende tiltak i løpet av stressperioden. For nærmere informasjon om krav til foretakets egne stresstester vises det til EBAs retningslinjer for stresstesting.⁶ Stresstestene skal reflektere et svært alvorlig, men ikke usannsynlig, scenario som utspiller seg over en periode på minimum tre år. Foretaket skal angi hvilke forutsetninger i modeller og beregningsmetoder som gir størst utslag på kapitalbehovet og vise hvordan viktige nøkkeltall utvikler seg i stressperioden, herunder ren kjernekapitaldekning, uvektet kjernekapitaldekning, samt foretakets likviditets- og finansieringssituasjon. Foretaket skal særskilt vurdere hvordan endringer i valutakurser kan påvirke svingninger i foretakets fremtidige kapitalstatus. Dersom stresstesten medfører at foretaket kommer i brudd med en eller flere av foretakets gjenopprettingsindikatorer, skal dette spesifiseres.

ICAAP skal dokumentere hvordan stresstester benyttes i foretakets kapitalplanlegging. Som en del av stresstesten kan foretaket dokumentere relevante tiltak som kan bidra til å redusere negative effekter. Resultatet av stresstesten skal imidlertid vurderes, og vises, både med og uten slike tiltak.

Rapportering av ICAAP og ILAAP

Fra og med 2021 er det innført årlig rapportering av ICAAP og ILAAP for alle foretak som omfattes av rundskriv 3/2022. Foretakets ICAAP og ILAAP skal utarbeides med utgangspunkt i situasjonen per årsslutt. Når foretakets ICAAP og ILAAP er revidert, behandlet og vedtatt i styret skal dokumentasjonen med tilhørende vedlegg så snart som mulig oversendes Finanstilsynet, fortrinnsvis innen 30.april.⁷ Foretaket skal benytte Altinn skjema KRT-1172 og angi alle tallstørrelser på øverste konsolideringsnivå.⁸

⁶ <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/supervisory-review-and-evaluation-srep-and-pillar-2/guidelines-on->

⁷ Med mindre foretaket har fått utsatt frist eller av andre årsaker er fritatt fra rapportering

⁸ Både teller og nevner i kapitaldekningsberegninger skal angis på øverste konsolideringsnivå og i 1000 NOK